

Somhegyi (Schröck) Ferenc (1813–1878)

Bölcsészdoktor, piarista rendfőnök, a MTA levelező tagja. A Veszprém megyei Bándon született, a Séd völgyében. Az elemi iskolát szülőfalujában, a gimnáziumot Veszprémben végezte. 1832-ben Trencsénben lépett be a piaristákhoz, ahol a Xavér nevet vette fel. 1835-ben Nagykanizsán próbaéves tanár, 1836–37-ben Vácott bölcsészhallgató. Doktorrá 1837-ben avatták Pesten. A következő három évben Nyitrán és Szentgyörgyön teológiát hallgatott, 1840-ben pappá szentelték. Előbb 1840 és 1844 között Tatán, majd 1844-ig Budán gimnáziumi tanár, majd az egyetemes történeti tanszéket kapta a váci líceumban, ahol érem- és oklevéltant is tanított. A szabadságharcot követően hazafias érzelme miatt rövid időre eltiltották a tanítástól, de előbb Szegeden, majd 1851-ben már a pesti piarista gimnázium tanított történelmet, földrajzot, számtant és mértant. Lelkes történelmi előadásait idegenek is látogatták. 1858-ban el is kellett hagynia Pestet, mert nem volt hajlandó németül tartani az előadásokat. (1861-ben nevét is magyarosította.) A Szegedre „száműzött” tanárt ez év végén a MTA levelező tagjává választotta. Az önkényuralom enyhülése korában a Tisza parti városban egyre több elismerésben részesült. Előbb rendi másodfőnök, majd gimnáziumi igazgató lett, sőt 1862-ben kormánytanácsosi címet kapott. 1865-től Pesten főgimnáziumi igazgató és történelemtanár lett. 1866-ban az egyetemen az egyetemes történelem és a történelem-módszertan rendes tanára lett, 1867-től haláláig piarista rendfőnök volt. Művei közül legelterjedtebb háromkötetes Egyetemes története volt (1851-56), mely rövid idő alatt hét teljes kiadást ért. 1847-ben magyarra fordította Bolla Márton (ld. ott) egyetemes történelmét. Hogy kortársai miként vélekedtek róla, arra álljon itt egy rövid verstöredék, melyet szerzetestársa, Könnye Alajos írt tiszteletére:

„...Légy üdvöz, élj soká,
Fejed dicsőség fonja át,
Szeretve boldogítsd ezen
Imádott szent hazát!”

Munkái:

- *Bolla Márton Egyetemes világtörténetének főbb vonalai. I-III. kötet. Pest, 1849.*
- *Egyetemes világtörténet a felsőbb gymnasiumi ifjúság számára. I. köt. Ókor. Pest, 1851., 1856. (2. kiadás) Pozsony, 1862. (3. kiadás) 1855. (4. kiadás) Kilián Frigyes, Pest, 1868. (5. jav. kiad.) 1870. (6., javított kiadás) Kilián Frigyes, Pest, 1873. (7., javított kiadás) Budapest, 1878. (7., javított kiadás) Kilián Frigyes, Budapest, 1881. (8., javított kiadás) 1883. (9., javított kiadás) 1886. (10. javított kiadás)*
- *Egyetemes világtörténet a felsőbb gymnasiumi ifjúság számára. II. köt. Középkor. Pest, 1853., 1861. (2., javított kiadás) Pozsony, 1863. (3., javított kiadás) 1870. (5., javított kiadás) Kilián Frigyes, Pest, 1873. (6. jav. kiadás) Budapest, 1875. (7., javított kiadás) 1883. (8. kiadás)*
- *Egyetemes világtörténet a felsőbb gymnasiumi ifjúság számára. III. köt. Új-kor. Pest, 1856., 1863. (2., javított kiadás) Pozsony, 1864. (3. kiadás) 1870. (4., javított kiadás) Pest, 1874. (5. kötet) Kilián Frigyes, Budapest, 1878. (6., javított kiadás) 1883. (7., javított kiadás) 1886. (8., javított kiadás)*

Irodalom:

- *Lengyel József: Somhegyi Xavér Ferenc emlékezete. Az Úrban elhunyt rendtagok kegyeletos emlékezete. Szerk. Kalmár Endre. Budapest, 1891.*